

Psychoterapie s dětmi a dospívajícími (PST 449)

Garant: PhDr. Roman Hytych, Ph.D. (romhyt@gmail.com)

Vyučující: PhDr. Roman Hytych, Ph.D., Mgr. Magda Valášková (valaskova@mansio.cz)

Externí bloky: Mgr. Kateřina Ingrová (Dětská nemocnice, arteterapeutická místnost), úterý
16:30-20:00, ve dnech 16. 10. a 30. 10. (katerina.ingrova@fnbrno.cz)

Mgr. Ondřej Mikauš (SVP Help Me, Bořetická 2, Brno-Vinohrady), úterý
16:00-19:30, ve dnech 13. 11. a 27. 11. (mikaus@email.cz)

Typ studijního předmětu: povinný (PST)

Rozsah předmětu: 5 kredity ETCS

Forma výuky předmětu: sudé týdny přednáška, liché seminář, 18 – 19:30, U35

Způsob ukončení: zkouška

Základní charakteristika

Kurz je rozdělen na dvě části: teoretickou (přednáška), kasuistickou (seminář). Teoretická část vytyčuje základní témata související s psychoterapií dětí a dospívajících. Přednášená témata jsou v průběhu semináře podrobena kritické diskusi a ilustrována konkrétními kasuistickými zlomky (viz podrobný sylabus).

Požadavky na ukončení předmětu

Je požadována aktivní **účast na seminářích a blocích externistů** (80%). Předmět je ukončen zkouškou. Podkladem pro hodnocení je průběžné zpracování zadaných úkolů:

1. Vypracování dvou kritických recenzí (1-2 normostrany), jedné česky psané knihy a jednoho cizojazyčného článku zabývajících se psychoterapií dětí a dospívajících (**termín odevzdání do konce října**);
2. Vypracování formulace klinického případu: na základě zápisu z prvního setkání provést formulaci klinického případu (viz Ingram, 2006) vámi vybrané příběhu podaného v hrubých záznamech z terapeutického procesu, který posléze zpracujete v závěrečné práci (**termín odevzdání do konce října**);
3. Vypracování závěrečné práce v rozsahu 7 normostran, která použije jeden z nabídnutých „**neúplných příběhů**“ jako podklad pro kritickou analýzu procesu psychoterapie. Práce popíše silná a slabá místa záznamu psychoterapeutického procesu, navrhne alternativní řešení a vše podpoří analyticky zpracovanými, konkrétními ukázkami výchozího textu a argumentací zakotvené ve vybraném psychoterapeutickém přístupu (literatura obsahuje minimálně dvě knihy a tři články zabývajících se tématem psychoterapie dětí a dospívajících v daném psychoterapeutickém přístupu). Přínosem je i úvaha nad limity, se kterými byste se ve vaší pst práci setkávaly (vaše aktuální kompetence, situace rodiny, instituce v níž terapeutický proces probíhá). Zásadní je příběh vložit též do kontextu vývojové psychologie. Písemně zpracovaná seminární práce je odevzdána v zadaném rozsahu **do 6. 1. 2012 včetně**.

Podrobný sylabus (6 bloků, seminář a přednáška)

1. *Úvodní přehled problematiky, cíle kurzu a uzavření kontraktu se studenty. Relevantní diagnostické kategorie, intervenující instituce a legislativní rámec. Nosologická versus problémová diagnóza. Nejsme na zvládání problémů sami – týmová spolupráce (škola, OSPOD, rodina, vrstevnické skupiny, organizace nabízející volnočasové aktivity, Policie ČR, krizová centra, AP, PL...).* Představení kazuistik a výběr jejich pořadí pro následující semináře.
2. *Specifika uzavírání terapeutického kontraktu s dětmi a dospívajícími. Etika. Jaké možnosti konkrétně nabízí práce s jednotlivcem (dítětem, dospívajícím, rodičem), párem (rodiče, mladiství),*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

rodinou a skupinou (vrstevnickou, rodičovskou). Důvěra jako základní stavební kámen. Role terapeuticko-pedagogického kontraktu, zvládnání integrace do skupiny, důvěra ve vztahu k pracovníkům a vrstevníkům. Techniky skupinové práce: Tajemství, Masky.

3. Skutečnosti, se kterými se lze setkat při práci s dětmi a dospívajícími: narušené sebeschéma (rozvíjející se poruchy příjmu potravy), pozice ve vrstevnické skupině (šikana, agresivita, neschopnost vymezit své hranice), vztah k autoritě, poruchy pozornosti, škola jako instituce a nezbytné dovednosti jejího zvládnání, návykové látky (experimenty či závislost), vrstevnické skupiny (sdílené představy, skupinové normy a žitá praxe jejich uplatňování), životní cíle, jejich diverzifikace, hierarchie a způsoby naplňování, (ne)přítomnost nosných mezilidských vztahů.
4. Vytváření podmínek pro dlouhodobou terapeutickou práci. Procesy supervize, intervize, sebezkušenostní výcvik, psychohygienu, nosné mezilidské vztahy, smysluplně vytyčené životní a pracovní cíle. Motivace a hodnoty, aneb jak zvládnout dvouměsíční dobrovolný pobyt mimo rodinu. Techniky skupinové práce: Tři přání, Život před a po pobytu, Co mne napadne, když se řekne SVP. Funkce opakované aktualizace kontraktu a jeho vyhodnocování. Útěky – jak předejít, jak zvládnout. Formy vnějšího tlaku.
5. Práce se skupinou: vytváření nosných vztahů, dovedných vzorců interpersonálního jednání, posilování koherence skupiny a skupinové definování žité etiky (Příběh prince/ princezny Kumáři). Co s odpadlíkem, černou ovci? – možnosti skupinové psychoterapie (technika Mimozemšťan), individuální podpory (možnosti psychodramatu).
6. **Psychoterapie s dítětem (v rámci individuální nebo rodinné terapie) ve dnech 3. a 10. 12.**
 - Specifické potřeby na komunikaci v rámci terapeutického sezení s dítětem nebo rodinou
 - Zohlednění postupů, východiska, etika
 - Fungující postupy v individuální spolupráci
 - Možnosti ovlivnění rodinného systému
 - Obecné nastavení systému výchovy, ovlivnění atmosféru v rodině, ve škole
 - Prezentace kazuistik – práce s dítětem individuální, práce s dítětem v rámci rodinné terapie

Mgr. Magdalena Valášková, společnost Mansio v.o.s.

Zkušenost s poradenstvím a terapií jako školní psycholog, následně jako OSVČ nabízí krátkodobou i dlouhodobou spolupráci s jednotlivci a rodinami, poradenství, psychoterapie. Absolventka výcviku v Gestalt psychoterapii (Dialog Brno, abs. 2003), aktuálně ve výcviku v Systemické supervizi a koučování (Hermés Group).

Podrobné požadavky na seminární práci

Cílem seminární práce je integrativní propojení dvou částí kurzu (teoretické a kasuistické). Studenti na podkladě kvalitativní analýzy předloženého záznamu průběhu psychoterapeutického procesu vymezí hlavní kategorie / témata, která jsou podkladem pro následnou kritickou diskusi z perspektivy jimi vybraného psychoterapeutického přístupu. Kritéria pro hodnocení seminární práce:

- osobní zpracování tématu - převaha vlastních úvah, názorů, vzhledů a interpretací (*pracujte s literaturou, ale nezástávejte na úrovni popisu nebo citací literatury*)
- propracovanost, strukturovanost, zřetelná myšlenková linie či koncepce
- obsahová hutnost a hloubka (*hloubka je samozřejmě nepřímo úměrná šíři záběru – také práce se širokým záběrem a menší propracovaností jednotlivých podtémat může být výborná; doporučujeme ale raději podrobně a v souvislostech rozpracovat vybrané dílčí téma*)
- schopnost jasně prezentování hlavních myšlenek práce a vedení kritické diskuse s kolegy
- dodržení rozsahu a tématu
- formálně správná práce s terminologií a literaturou, zřetelné odlišení vlastních myšlenek od přejatých, citování podle standardu APA (<http://psych.fss.muni.cz/phprs/download.php?sekce=1>) *Hlavní pravidlo: všechny citace v textu musejí mít svůj protějšek v seznamu literatury a všechny odkazy v seznamu literatury*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERSITAS
MASARYKIANA
BRUNENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

musejí být citovány /a řádně označeny/ někde v textu. Využívání cizích textů bez uvedení zdroje je považováno za plagiátorství a může mít pro studující vážné disciplinární následky.

Základní literatura:

- Eells, T. D. ed. (2007). *Handbook of Psychotherapy Case Formulation*. New York: The Guilford Press.
- Hort, V., Hrdlička, M. a kol. (2008). *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál.
- Geldard, K., Geldard, D. (2008). *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál.
- Ingram, B. L. (2006). *Clinical Case Formulations: Matching the Integrative Treatment Plan to the Client*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Langmeier, J., Balzar, K., Špitz, J. (2010). *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál.
- Lanyadoová, M., Horneyová, A. (2005). *Psychoterapie dětí a dospívajících – psychoanalytický přístup*. Praha: Triton.
- Oaklander, V. (2003). *Třinácté komnaty dětské duše: tvořivá dětská psychoterapie v duchu Gestalt terapie*. Dobříš: Drvoštěp.
- Říčan, P., Krejčířová, D. a kol. (2006). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada.
- Pöethe, P. (2008). *Emoční poruchy v dětství a dospívání – psychoanalytický přístup*. Praha: Grada.
- Ronenová, T. (2000). *Psychologická pomoc dětem v nesnázích – kognitivně-behaviorální přístupy při práci s dětmi*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Doporučená literatura:

- Armstrong, H. a kol. (1994). Group therapy for parents of youths with a conduct disorder. *Canadian Medical Association Journal*, 151 (7), 939-944.
- Auger, M. T., Boucharlat, Ch. (2005). *Učitel a problémový žák*. Praha: Portál.
- Blatný, M., a kol. (2005). Problematika rizikového chování vývoje dětí a dospívajících: hlavní témata a implikace pro další výzkum. *Československá psychologie*, 49, 6, 524-539.
- Cosa, M. (2006). *Rebels with a cause : working with adolescents using action techniques*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Pub.
- Čermák, I., Klimusová, H., Vízdalová, H. (2005). Deprese v dětství a její vztah k problémům chování. *Československá psychologie*, 49, 3, 223-236.
- Dies, K. (2000). Adolescent Development and a Model of Group Psychotherapy: Effective Leadership in the New Millennium. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 10(2), pp. 97-111.
- Geldard, K., Geldard, D. (2001). *Working with Children in Groups: Handbook for Counsellors, Educators and Community Workers*. New York, Palgrave.
- Hytych, R. (2007). Etika ve vztahu s klientem: od vnějšího tlaku k vnitřní motivaci. *Zpravodaj Pedagogicko-psychologického poradenství*. č. 48, 66–71. Praha: IPPP ČR.
- Hytych, R. (2008). Hrozby a možnosti přechodů. *Psychoterapie: Praxe–inspirace–konfrontace*. 2, 79–85.
- Jelínek, M., a kol. (2006). Vrstevnická konformita jako faktor rizikového chování mladistvých: struktura, zdroje, dopady. *Československá psychologie*, 50, 5, 393-404 .
- Johnson, Ch. V., Riestler, A. E., Corbett, C., Buehler, A., Huffaker, L., Levich, K., Pena, E. (1998). Group Activities for Children and Adolescents: An Activity Group Therapy Approach, *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 8(2), pp. 71-88.
- Kleiger, J. H., Helmig, L. (1999). Evolution of a Group Therapy Model for Adolescent Residential Treatment. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 9(4), pp. 187-197.
- Larman, S. (2006). The Use of Group Therapy as a Means of Facilitating Cognitive–Behavioural Instruction for Adolescents With Disruptive Behaviour, *Australian Journal of Guidance & Counselling*, 16(2), pp. 233–248.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Macek, P. (2003). *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál.
- Sommers-Flanagan, J., Sommers-Flanagan, R. (1995). Psychotherapeutic techniques with treatment-resistant adolescents. *Psychotherapy*, 32(1), pp. 131-140.
- Širůček, J., Širůčková, M., Macek, P. (2007). Sociální opora rodičů a vrstevníků a její význam pro rozvoj problémového chování v adolescenci. *Československá psychologie*, 51, 5, 476-488.
- Nickman, S. L. a kol. (2005). Children in Adoptive Families: Overview and Update. *Child Adolescent Psychiatry*, 44(10):987-995.
- Shamsie, J. (1994). Helping youth with conduct disorders: group therapy for parents. *Canadian Medical Association Journal*. 151 (7), 921-923.
- Train, A. (2001/2005/2008). *Nejčastější poruchy chování: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Praha: Portál.
- Vickers, B. (2002). Cognitive Behaviour Therapy for Adolescents with Psychological Disorders: A Group Treatment Programme. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(2), pp. 249-262.
- Vymětal, J. (2002). *Úzkost a strach u dětí*. Praha: Portál.
- Vymětal, J., Rezková, V. (2001). *Rogersovský přístup k dospělým a dětem*. Praha: Portál.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ